

Asia: VN/23793/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa ansiopäivärahan määrän alentamista koskevasta ehdotuksesta?

Esitetty ansiopäivärahan aleneman porrastus on nopea. Ensimmäinen alenema on jo 40 päivän työttömyyden jälkeen (20%), ja toinen alenema 170 päivän työttömyyden jälkeen (25%). Hieman helpotusta leikkauksen jyrkkyyteen tuo se, että alenema toteutettaisiin suhteessa siihen ansiopäivärahaan, joka perustuu työssäoloehdon ajalta kertyneeseen ansiopäivärahan perusteena olevaan palkkaan.

Alueellisesta näkökulmasta tarkasteltuna vaikutuksissa ja ehdotetun muutoksen vaikuttavuudessa on tärkeitä huomioida, että esimerkiksi uonna 2022 työttömyysjaksojen keskimääräinen kesto Hämeessä oli 31 viikkoa ja koko maassa 28 viikkoa. Ehdotettu ansiopäivärahan alenema tulee siis koskettamaan merkittävää määrää työttömäksi jääviä henkilöitä ja siten vaikuttamaan heidän toimeentuloonsa heikentävästi.

Huomionarvoinen asia työttömyysturvalain muutoksissa on se, että huolimatta nyt esitettyjen leikkausten ja kannustavien elementtien lisäämisestä lainsäädäntöön, kaikki eivät löydä työtä nopeasti.

Lausuttavaa palkkatuetta työtä ja työssäoloehto koskevasta ehdotuksesta?

Palkkatuettu työ on ollut tärkeä tuki työllistymiseen tilanteissa, joissa työtä ei muutoin olisi löydettävissä. Se on toiminut myös väylänä avoimille työmarkkinoille, kun palkkatuetun työsuhteen aikana henkilön ammatillinen osaaminen on vahvistunut.

Palkkatuetun työn avulla henkilöiden, joilla on työkyvyn alenemaa tai pysyväisluontoinen

vamma, palkkaaminen on työnantajan näkökulmasta alentanut kynnystä.

Työssäoloehdon kertyminen palkkatuetun työn myötä on tärkeä tekijä paitsi toimeentulon varmistamisen, myös työn arvostamisen suhteen. Jokainen työ on tärkeää ja on huomioitava, että jo lähtökohtaisesti oikeus palkkatukeen syntyy henkilön ollessa alentuneesti työkykyinen tai muutoin epäedullisessa asemassa työmarkkinoihin nähden. Hallituksen esityksen mukaan alentuneesti työkykyisen henkilön palkkatuelle on mahdollista hakea ehdotuksen mukaisesti jatkoa, mikäli tuella palkatun työ- ja toimintakyvystä toimitetaan palkkatukijakson aikana laadittu lääkärintodistus, ellei tätä katsota ilmeisen tarpeettomaksi. Alentuneesti työkykyisten työkyvyn ylläpitoon ja kehittämiseen liittyy vaativia haasteita ja tavoitteena tulisi olla myös tämän ryhmän työllisyyden vahvistaminen madaltamalla työnantajien kynnystä rekrytointiin myös jatkossa.

Palkkatuettujen jaksojen on todettu tutkimusten mukaan parantavan elämänhallintaa ja lisäävän osallisuutta työelämään.

Palkkatukijärjestelmän tavoitteena on ollut tarjota kaikille mahdollisuus työhön oman työkykynsä mukaisesti ja edistää siten työnhakijan työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Näkemyksemme mukaan palkkatuetun työn tulisi myös kerryttää työssäolohtoa nykyisen lainsäädännön mukaisesti.

Lausuttavaa työllistämisveloitteen ja siihen liittyvän sääntelyn kumoamisesta?

Ehdotetulla muutoksella tulee olemaan heikentävä vaikutus 57 vuotta täyttäneiden toimeentuloon. Mahdollisuudet työllistyä avoimille työmarkkinoille ovat velvoitetyöllistämiseen oikeutetuilla henkilöillä haasteelliset.

Velvoitetyö on viimeinen keino työllistymiseen. Käytännössä tämä tarkoittaa, ettei työnhakijalle ole tarjolla koulutusta, työmahdollisuuksia tai muita työllistämistä edistäviä tai niihin johtavia toimia.

Velvoitetyö antaa nykyisen lainsäädännön mukaan mahdollisuuden ansiosidonnaisen säilyttämiseen. Uuden työllistymispolun tai koulutuspaikan löytyminen velvoitetyöjakson jälkeen on haasteellista. Kunnissa velvoitetyön järjestämisessä on omat haasteensa, sillä

palveluita on ulkoistettu, ja tarjolla olevat tehtävät eivät aina vastaa veloitetyöllistettävien osaamista tai tue avoimille työmarkkinoille siirtymistä. Olisi tärkeää kehittää toimijoiden yhteiskehittämisenä uudenlainen malli heille, jotka kuuluvat nykyisen työllistämismallin piiriin. Tavoitteena tulisi olla ratkaisu, joka aidosti tukisi mahdollisuuksia kohti avoimia työmarkkinoita ja auttaisi yksilöitä edelleen myös säilyttämään työllistämismallin tuomat oikeutensa turvattuun toimeentuloon.

Lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevasta ehdotuksesta?

Uuden lain mukaiset työttömyysturvaseuraamukset tulevat oletettavasti lisäämään käsittelijöiden työmäärää takaisinperintöjen ja valitusten osalta. Tällä lienee vaikutusta työttömyyskassojen, Kelan ja muutoksenhakulautakunnan työhön.

Näihin tilanteisiin joudutaan yleisesti ottaen tilanteissa, kun työnhakija on antanut virheellisiä tietoja, joten määrällisesti arvioiden työmäärä ei ole kovin suuri.

Ehdotus koskien luopumista eräistä työssäoloehdoista ja ansiopäivärahan määrää koskevista ikäsidonnoista poikkeuksista

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että ikäsidonnoista poikkeuksista luovutaan. Tiedossa ei tässä vaiheessa ole koskeeko kirjaus kaikkia ikäsidonnoista poikkeuksia. Mikäli ikäsidonnoista poikkeuksista luovutaan, tulee toimeentulon näkökulmasta entistä paineisempi tilanne henkilöille, joiden työllistymisen on tilastojen valossa jo valmiiksi vaikeaa.

Lausuttavaa ehdotuksesta, joka koskee luopumista eräistä työssäoloehdoista ja ansiopäivärahan määrää koskevista ikäsidonnoista poikkeuksista?

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että ikäsidonnoista poikkeuksista luovutaan. Tiedossa ei tässä vaiheessa ole koskeeko kirjaus kaikkia ikäsidonnoista poikkeuksia. Mikäli ikäsidonnoista poikkeuksista luovutaan, tulee toimeentulon näkökulmasta entistä paineisempi tilanne henkilöille, joiden työllistymisen on tilastojen valossa jo valmiiksi vaikeaa.

Lausuttavaa vaikutuksista kotitalouksiin?

Sosiaaliturvamuutoksen yhteisvaikutusarvioinnissa on todettu, että ehdotettujen muutosten suurimmat vaikutukset kohdistuvat ikäryhmiin 18-24 v, 25-34 v ja edelleen 55 - 64 - vuotiaat. Viimeksi mainitussa ikäryhmässä todetaan kaikkien esityksessä olevien muutosten voivan vaikuttaa työttömän työnhakijan ja edelleen hänen kotitaloutensa toimeentuloon.

Lausuttavaa esityksen taloudellisista vaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

Työ- ja elinkeinopalvelut siirretään kuntien vastuulle vuonna 2025. Tämä tarkoittaa samalla kunnan vastuiden lisääntymistä ja kuntatalouden toimintamenojen kasvua. Työttömyysetuuksien osalta vastuu rahoituksesta kasvaa. Suhdanne- ja työllisyyskehityksellä tulee olemaan aiempaa suurempi vaikutus kuntatalouteen. Tämä tarkoittaa myös ennustettavuuden heikentymistä keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Kokonaisuutena esitetyt muutokset tulevat lainsäädännön puitteissa vähentämään kuntien rahoitusosuuksia. Negatiivisena vaikutuksena tulee olemaan verotulojen pieneneminen. Valtiovarainministeriön Kuntatalousohjelma vuosille 2024 - 2027 - julkaisussa todetaan, että nettovaikutuksena kuntien menojen arvioidaan lisääntyvän (v. 2027).

Työ- ja elinkeinopalvelujen siirtyminen kuntien muodostamille työllisyysalueille on laajamittainen taloudellinen ja toiminnallinen muutos. Se avaa lukuisia mahdollisuuksia työllisyyden edistämiseen, elinkeino- ja kasvu- ja kotoutumispalvelujen kehittämiseen ja vahvistamiseen. Kyseessä on niin yhteiskunnallisesti kuin alueellisesti ja paikallisesti merkittävä muutosprosessi, jonka onnistunut toteutus edellyttää riittävän rahoituksen ja aikajänteen turvaamisen sekä aktiivisen vuoropuhelun kaikkien sidosryhmien kanssa.

Lausuttavaa vaikutuksista toimeenpanijoihin (ml. vaikutukset työttömyysetuuden maksajiin ja julkisen työvoimapalvelun järjestäjäin)?

-

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset yrityksiin ja muihin työnantajiin)?

-

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

-

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

-

Muuta lausuttavaa esityksestä?

-

Kohdennettu kysymys TE-toimistoille ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana oleville kunnille: Mikä on tilastotietoihin tai arvioon perustuva käsityksenne muutoksen taloudellisista ja muista vaikutuksista, jos palkkatuettu työ kerryttäisi kokonaisuudessaan työssäolovelvoitetta ja koulutusta vailla oleville nuorille asetettua seuraamusta?

-

Alijärvi Pirjo
Janakkalan kunta